

Οι σημειώσεις μας για την παράσταση «Ιφιγένεια η εν Αυλίδι» του Ευριπίδη από το ΚΘΒΕ

catisart.gr/quot-ifygeneia-i-en-aylidi-quot-apo-to-kthve-oi-simeioseis-mas-apo-tin-parastasi/

Ειρήνη
Αϊβαλιώτου

August 16,
2019

Της **Ειρήνης Αϊβαλιώτου**

«Αν υπάρχουν θεοί, δίκαιος είσαι, θα σε ανταμείψουν.
Κι αν δεν υπάρχουν, για ποιον λόγο να μοχθούμε;»

Στην «**Ιφιγένεια εν Αυλίδι**» οι προσωπικές επιδιώξεις παρουσιάζονται ως πατριωτισμός και ο πόλεμος για την Ελένη ως πόλεμος για την Ελλάδα.

Η παράσταση του **Γιάννη Καλαβριανού** μας ξεδίπλωσε μια σειρά από ευφυή σκηνοθετικά σημάδια, από αυτά που δεν πολυπροσέχει ή δεν πολυκαταλαβαίνει εκ πρώτης όψεως το κοινό, αλλά τονίζουν τη διάσταση της τραγωδίας.

Η τραγωδία «**Ιφιγένεια η εν Αυλίδι**» του **Ευριπίδη**, η μεγάλη καλοκαιρινή παραγωγή του Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος, μετά το δυναμικό της ξεκίνημα από τη Θεσσαλονίκη, παρουσιάστηκε με μεγάλη επιτυχία στο Φεστιβάλ Αθηνών και Επιδαύρου 2019.

Να πεθαίνεις για την πατρίδα σου είναι άλλο κι άλλο εκείνη να σε πεθαίνει. Μέσα από την παράσταση του **Κρατικού Θεάτρου Βορείου Ελλάδος** αναπτύσσεται ο μύθος της

Ιφιγένειας και η σημασία της πράξης της θυσίας με αναγωγή στο σήμερα. Η ανήσυχη σκέψη του Ευριπίδη, ποιητή της αμφισβήτησης, μας δίνει την ευκαιρία να στοχαστούμε πάνω στα μεγάλα ζητήματα που αφορούν τον άνθρωπο και τη σχέση του με τον κόσμο.

Η πατρίδα

Κάποτε η πατρίδα σκότωνε ξανά και ξανά τα δικά της παιδιά και για να επουλωθούν οι βαθιές πληγές. Τότε, γινόταν για λόγους ιδεολογικούς. Τώρα, γίνεται κοινωνικά αλλά και ιδεολογικά επίσης, σε ένα πιο βαθύ επίπεδο. Σημασία όμως δεν έχει το ότι γίνεται. Σημασία έχει πως νέες πληγές ανοίγουν, από μία πατρίδα που στο όνομα μιας υπέρτερης αξίας σκοτώνει ξανά. Κι ένας θεός ξέρει αν, τότε και πώς θα κλείσουν. Το διαχρονικό εθνικό μας δράμα είναι να θυσιάζουμε τα παιδιά μας, για να «σωθεί» ο τόπος μας. Ο μύθος των Ατρείδων είναι πάντα μια σύγχρονη ιστορία.

Για ποια Ελένη;

Η έννοια της θυσίας εμπεριέχεται διαχρονικά στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα. Η καινούργια εποχή μας προκαλεί. Ζητά θυσίες. Όμως, για ποια Ελένη; Τόσος θάνατος και τόσος πόνος για ένα «πουκάμισο άδειανό»; Κάθε έννοια θυσίας εμπεριέχει το στοιχείο της αθωότητας του θύματος. Έτσι, σε μια εποχή παρατεταμένης κρίσης, πολιτικής και αξιών, σε έναν κόσμο ετοιμόρροπο, μας ιντριγκάρει η πρόκληση να παρακολουθήσουμε ένα έργο βαθύτατα πολιτικό, ένα ειρωνικό και ταυτόχρονα τραγικό σχόλιο πάνω στο θέμα της πολιτικής σκοπιμότητας, με τη σαγήνη που μας το παρουσίασε στο αρχαίο θέατρο της Επιδαύρου ο γνωστός για τις ρηξικέλευθες ιδέες του **Γιάννης Καλαβριανός**.

Ο χρόνος κατά τη διάρκεια της παράστασης θαρρείς πως έχει σταματήσει και το θέμα της μνήμης γίνεται κρίσιμο. Η μνήμη που χτίζεται και ξαναχτίζεται από την αρχή, η μνήμη που κληρονομείται, μέχρι που η μνήμη και ο μύθος δεν ξεχωρίζουν πια. Με περίσσια προσοχή και ιδιαιτερότητα ο σκηνοθέτης επανενεργοποιεί εσωτερικές διεργασίες σκέψης. Σαφώς δεν μπορούμε να ισχυριστούμε πως μια παράσταση θα αλλάξει τον κόσμο. Καθώς το έργο είναι αντιπολεμικό όμως και υπονομεύει τον εθνικισμό και ιδεολογίες που δημιουργούνται για να στηρίξουν άδικες εκστρατείες, μπορεί τουλάχιστον να προβληματίσει.

Τα κρινάκια της άμμου

Το πρώτο που μας έκανε εντύπωση ήταν οι αμμόλοφοι με τις αμαρυλλίδες, τους κρίνους της Κνωσού, που φύτεωναν στην ορχήστρα και η... ευωδιά τους διαπερνούσε την παράσταση. Όταν καρπίζουν τα θαλασσοκρινάκια αυτά οι σπόροι τους, μικροί και μαυριδεροί σαν μικρά κομμάτια κάρβουνο, παρασύρονται στο παραμικρό φύσημα του ανέμου. Αυτή είναι η δύναμη του λεπτεπίλεπτου αυτού φυτού. Με τον αέρα φτάνουν στη θάλασσα και με τα κύματα και τα θαλάσσια ρεύματα φτάνουν σε κάποια άλλη αμμουδερή παραλία. Έτσι δεν αποίκησαν οι αρχαίοι Έλληνες όλη τη Μεσόγειο; Ίσως έτσι να έφτασε και η Ιφιγένεια στην Ταυρίδα.

Η ειρωνεία του Ευριπίδη

Ο Ευριπίδης, στο τέλος της ζωής του, μας άφησε κληρονομιά ένα έργο μεταπτώσεων και συνεχόμενων διλημμάτων, έμπλοο ειρωνείας και αναπάντεχων κωμικών στιγμών. Ο σκηνοθέτης συνέλαβε το ερώτημα της ειρωνείας μελετώντας το μέσα στη θεατρική και τραγική του ιδιαιτερότητα, υπενθυμίζοντας τις επιδεικτικές του ρίζες, τη μομφή, τον έπαινο. Τελικά η κακοδαιμονία αυτού του τόπου είναι τόσο διαχρονική όσο διαχρονική είναι και η ειρωνεία του Ευριπίδη.

Παράδειγμα ανθρωποθυσίας

Η ιστορία της θυσίας της Ιφιγένειας συνδέει δύο μυθολογικές παραδόσεις – του τρωικού πολέμου και του οίκου των Ατρείδων – όπως και δύο κόσμους, τον πολιτικό κόσμο του Αγαμέμνονα ως ηγέτη των Ελλήνων στον τρωικό πόλεμο και τον οικογενειακό του κόσμο, όπου θα συμβούν τα εγκλήματα της οικογένειας του Ατρέα.

Για περισσότερο από δυόμισι χιλιετίες, η Ιφιγένεια είναι ένα κλασικό και χαρακτηριστικό παράδειγμα ανθρωποθυσίας και εκτός από την αναφερόμενη στη Βίβλο θυσία του Ισαάκ από τον πατέρα του Αβραάμ, καμία άλλη ιστορία ανθρωποθυσίας δεν έχει τραβήξει τόσο πολύ την προσοχή των ποιητών, στην αρχαιότητα αλλά και στις άλλες λογοτεχνικές περιόδους.

Ο Ευριπίδης είναι ο πιο σημαντικός που ασχολήθηκε με το μύθο αυτό, και με βάση τα έργα του, ή μάλλον την τραγωδία του «Ιφιγένεια η εν Αυλίδι», θα γίνει μετέπειτα η μελέτη των έργων του Racine και του Γιάννη Ρίτσου.

«Στα έργα των ποιητών, δεν υπάρχει τίποτα που να είναι πιο φημισμένο από τη θυσία της Ιφιγένειας», έλεγε ο Racine.

~~

“Αν είχα του Ορφέα το χάρισμα, πατέρα,
να τραγουδώ και να μ’ ακολουθούν οι πέτρες,
και με τα λόγια μου να θέλγω όποιον θέλω,
έτσι θα πολεμούσα. Τώρα τα δάκρυά μου σου προσφέρω.”

Η τραγωδία

Η τραγωδία Ιφιγένεια η εν Αυλίδι γράφτηκε στα χρόνια 408-406 π.Χ., λίγο πριν από τον θάνατο του Ευριπίδη.

Αποτελεί μία από τις πέντε τραγωδίες του με θέμα από τον Τρωικό Κύκλο, και μαζί με τις "Βάκχες" είναι τα δύο τελευταία δράματά του. Παραστάθηκε στα Μεγάλα Διονύσια μετά τον θάνατό του, από τον Ευριπίδη τον Νεότερο (γιο ή ανιψιό του μεγάλου τραγικού) και απέσπασε το πρώτο βραβείο.

Η τραγωδία εστιάζει στην απόφαση του Αγαμέμνονα, αρχιστράτηγου των Αχαιών, να θυσιάσει την κόρη του την Ιφιγένεια, ώστε να μπορέσει να σαλπάρει για την Τροία ο ελληνικός στόλος, που έχει ακινητοποιηθεί λόγω άπνοιας στην Αυλίδα. Αυτό είναι το θέλημα της θεάς Άρτεμης, όπως αποκαλύπτει με τον χρησμό του ο μάντης Κάλχας. Έτσι, ο Αγαμέμνονας καλεί την Ιφιγένεια στην Αυλίδα, με το πρόσχημα του γάμου της με το πρωτοπαλίκarlo των Αχαιών, τον Αχιλλέα, προτού αναχωρήσουν για τον πόλεμο. Παρά το φρικτό δίλημμα που αντιμετωπίζει, αφού καλείται να επιλέξει μεταξύ της κόρης και της πατρίδας του, ο Αγαμέμνονας υπακούει στην «ανάγκη» και αποφασίζει να προχωρήσει στη θυσία, αγνοώντας τις ικεσίες της Κλυταιμήστρας, της Ιφιγένειας, του Αχιλλέα, ακόμα και του ίδιου του Μενέλαου. Η ευγενική Ιφιγένεια τελικά συμφιλιώνεται με την τραγική μοίρα της και αποδέχεται να θυσιαστεί υπέρ πατρίδας. Στο τέλος του έργου, ένας αγγελιοφόρος ανακοινώνει στην Κλυταιμήστρα ότι η Ιφιγένεια εξαφανίστηκε από τον βωμό προτού δεχτεί το θανάσιμο χτύπημα.

Ο Ευριπίδης

Σ' αυτό το κορυφαίο δράμα του, όπου οι χαρακτήρες εξελίσσονται από επεισόδιο και σε επεισόδιο, ο Ευριπίδης, βαθιά σοφός και ώριμος, αναδιευθετεί το επικό υλικό και, απευθυνόμενος στους διχασμένους Έλληνες της εποχής του, γίνεται ο κήρυκας της φιλοπατρίας.

Ο Ευριπίδης είναι ο τρίτος της τριάδας των μεγάλων ποιητών της δραματικής ποίησης της αρχαίας Ελλάδας. Χαρακτηρίζεται ρεαλιστής συγγραφέας, καθώς δίνει τους χαρακτήρες των προσώπων των έργων του όπως είναι περίπου στην πραγματικότητα, και "από σκηνής φιλόσοφος", επειδή αντιμετωπίζει στοχαστικά τα θέματα που επεξεργάζεται. Από το πλούσιο έργο του μας σώζονται ένα "σατυρικό δράμα", ο "Κύκλωψ", και δεκαοκτώ τραγωδίες: "Άλκηστις", "Ανδρομάχη", "Μήδεια", "Ηρακλείδαι", "Ίππόλυτος", "Εκάβη", "Ίκέτιδες", "Ηρακλής μαινόμενος", "Τρωάδες", "Ίφιγένεια η εν Ταύροις", "Ηλέκτρα", "Ελένη", "Ίων", "Φοίνισσαι", "Ορέστης", "Βάκχαι", "Ίφιγένεια η εν Αυλίδι", "Ρήσος".

Η υπόθεση

Ο Πάρις έκλεψε την Ελένη και οι Αχαιοί συγκεντρώθηκαν στην Αυλίδα με το στόλο τους για να κυριεύσουν την Τροία και να τη φέρουν πίσω. Όμως άπνοια τους εμποδίζει. Προφητεία του Κάλχαντα θέλει την άπνοια να σταματά, όταν θυσιαστεί στην Άρτεμη η κόρη του Αγαμέμνονα. Με το πρόσχημα πως θα την παντρεύει με τον Αχιλλέα, ο Αγαμέμνονας έστειλε να φέρουν την Ιφιγένεια με τη γυναίκα του και το γιο του στην Αυλίδα.

Έχει όμως μετανιώσει. Αγαπά υπερβολικά την κόρη του και δεν θέλει να τη θυσιάσει. Τελικά αποφασίζει να στείλει γράμμα με κάποιον (πρεσβύτες) στους δικούς του για να τους ζητήσει να μην έρθουν. Ακολουθεί η πάροδος του Χορού. Στη σκηνή εμφανίζεται ο Μενέλαος που έχει συλλάβει και ανακρίνει τον ταχυδρόμο του Αγαμέμνονα. Έρχεται και ο Αγαμέμνονας και ακολουθεί έντονη λογομαχία ανάμεσα στα δύο αδέρφια. Αγγελιοφόρος εμφανίζεται και πληροφορεί για την άφιξη της οικογένειας του Αγαμέμνονα.

Συγκινητική είναι η σκηνή κατά την οποία συναντιούνται με τον αρχηγό της οικογένειας, καθώς έρχονται προετοιμασμένοι για γάμο. Ο Αγαμέμνονας ζητά από την Κλυταιμήστρα ν' αποχωρήσει για να επιβλέπει το παλάτι και της υπόσχεται να κάνει ο ίδιος όλα τα απαραίτητα για το γάμο.

Ακολουθεί μια σκηνή εντελώς αντίστροφη με την αρχική. Ο Μενέλαος δεν θέλει πια να σώσει τη γυναίκα του, ενώ ο Αγαμέμνονας φοβάται μήπως ο Κάλχας ή κάποιος άλλος του αποδώσει μομφή και επαναστατήσουν οι Αχαιοί.

Αποχωρώντας η Κλυταιμήστρα συναντιέται τυχαία με τον Αχιλλέα που κι αυτός είναι θύμα απάτης. Μαθαίνει και η Ιφιγένεια το σκοπό της άφιξής της. Η μητέρα κατηγορεί με δριμύτητα το σύζυγό της. Η Ιφιγένεια παρακαλεί να την αφήσουν να ζήσει. Ο Αχιλλέας

ετοιμάζεται να προστατεύσει την τιμή του και την Ιφιγένεια, που τώρα όμως έχει πειστεί πως πρέπει να θυσιαστεί για το κοινό καλό, και αποκρούει τις κατηγορίες του Αχιλλέα και της μητέρας της, την οποία και παρηγορεί λίγο πριν ψάλλει ένα τραγούδι στην Άρτεμη καθώς παίρνει τον βαρύ και δυσβάστακτο δρόμο της θυσίας.

Η ηρωίδα

Η Ιφιγένεια ήταν κόρη του Αγαμέμνονα και της Κλυταιμήςτρας, αδερφή του Ορέστη και της Ηλέκτρας. Ο Αγαμέμνων ήταν βασιλιάς των Μυκηνών, αδερφός του ήταν ο Μενέλαος και οι δυο τους ήταν γιοι του Ατρέα. Ο βασιλικός οίκος των Ατρείδων είχε μια κατάρα που επέφερε πολλή δυστυχία ως αποτέλεσμα των πράξεων του πατέρα του Ατρέα, του Πέλοπα καθώς και του παππού του, του Τάνταλου.

Ο χαρακτήρας της Ιφιγένειας στην τραγωδία αυτή είναι πολύ ωραία σκιαγραφημένος. Αυτό το κράμα της αδυναμίας και της ρώμης, της δειλίας και της τόλμης είναι μια αληθινή και θελκτική εικόνα του ανθρώπινου φυσικού. Ήρεμα γίνεται η μετάβαση από τη μια στην άλλη ψυχική διάθεση και είναι ικανοποιητικά δικαιολογημένη.

Οι μύθοι

Ο μύθος λέει πως ο Αγαμέμνων είχε σκοτώσει το ιερό ελάφι της Άρτεμης και υπερηφανεύτηκε ότι ήταν ο καλύτερος κυνηγός. Κάποια άλλη εκδοχή λέει ότι ο Αγαμέμνων θυσίαζε κάθε χρόνο στη θεά το ομορφότερο πλάσμα, όμως τη χρονιά που γεννήθηκε η Ιφιγένεια ήταν εκείνη η πιο όμορφη, κι έτσι ο πατέρας της αναγκάστηκε να την προσφέρει. Σύμφωνα με μια άλλη εκδοχή του μύθου ο πατέρας του Αγαμέμνονα, ο Ατρέας, είχε υποσχεθεί στην Άρτεμη τα καλύτερα ζώα από τα κοπάδια του, αλλά στη συνέχεια της απέκρυψε ένα χρυσό πρόβατο.

Η οργή της Άρτεμης

Για ποιο λόγο είχε οργιστεί η Άρτεμη δεν αναφέρεται σ' αυτήν την τραγωδία. Από το Σοφοκλή όμως (Ηλέκτρα) μαθαίνουμε ότι ο Αγαμέμνωνας, ενώ περπατούσε κάποτε στο άλσος της θεάς, ξεσήκωσε από την κοίτη της μια ελαφίνα και τη σκότωσε. Και σαν να μην έφτανε αυτό, είπε κι ένα λόγο γεμάτο κομπασμό για το κατόρθωμά του, που δεν μας το λέει ο Σοφοκλής, τον ξέρουμε όμως από τον Πρόκλο (Χρηστομάθεια 455) και από το Σχολιαστή του Ευριπίδη (Ορέστης 647). Είπε δηλαδή ότι με τόση ευστοχία δε θα μπορούσε να χτυπήσει ούτε η θεά του κυνηγιού.

Ασύγκριτο αριστούργημα

Την τραγωδία αυτήν την έγραψε ο Ευριπίδης στη Μακεδονία, όπου γέροντας πια, στους τελευταίους 18 μήνες της ζωής του, φιλοξενήθηκε από τον σπουδαίο βασιλιά Αρχέλαο, που είχε τη φιλοδοξία να φιλοξενεί τους πιο έξοχους Έλληνες.

Αλλά η τραγωδία βρέθηκε στα κατάλοιπά του ατελείωτη. Ίσως να την τέλειωσε ο ομώνυμος γιος του Ευριπίδης, τραγικός ποιητής κι αυτός, που την ανέβασε στο θέατρο το 405 π.Χ.

Με λόγια θαυμασμού επαινείται αυτή η τραγωδία και από φιλόλογους και μελετητές, που τη βρίσκουν ασύγκριτο αριστούργημα.

Η αγωνία του πατέρα που κυβερνάει ένα στρατό και που γι' αυτόν είναι υποχρεωμένος να σφάξει τη παιδί του, ο πόνος και η οργή της μητέρας που της αρπάζουν το παιδί για να το θανατώσουν, η εκδικητικότητα που γεννιέται μέσα της, η πορεία της ψυχής του θύματος από τη μαύρη απελπισία ως την απόφαση της θεληματικής αυτοθυσίας, τα πισωγυρίσματα των ανδρών, το θάμπωμα του Αχιλλέα μπρος σ' αυτό το ψυχικό μεγαλείο της μελλοθάνατης, όλα αυτά άριστα απεικονίζονται σ' αυτήν εδώ την τραγωδία, που ο Schiller τη θαύμαζε και τη μετέφρασε στη γερμανική γλώσσα και ο Racine και ο Jean Moréas τη μιμήθηκαν.

Πικραμένος ο Ευριπίδης για τους ατελείωτους εμφύλιους πολέμους των Ελλήνων, που χρόνια τώρα τους είχε κυριεύσει μια αθεράπευτη μανία αυτοκαταστροφής, τους καλεί με τούτο το κύκνειο άσμα του να γυρίσουν στα αγνάρια των προγόνων, που την ιστορική τους πορεία ρύθμιζαν σύμφωνα με το «Βαρβάρων δε Έλληνας άρχειν εικός». Όλα προσφορά στην Ελλάδα είναι το σύνθημα που προβάλλει ο γηραιός ποιητής στους Έλληνες της εποχής του, που στα τελευταία χρόνια της ζωής του τους είδε να

κατρακυλούν στη ζητιανιά της βοήθειας των βαρβάρων, αντίθετα με τις προηγούμενες γενιές που τους είχαν διώξει από τους τόπους όπου μεγαλουργούσε ο ελληνισμός. Έτσι με την τραγωδία αυτήν τοποθετείται ο ποιητής στη χορεία των αντρών που πίστευαν ότι μπορούσε ο ελληνισμός να κάνει κάτι καλύτερο από τα ατελείωτα αδελφικά αιματοκυλίσματα. Ρίχνεται εδώ ο σπόρος της πανελλήνιας ιδέας που ο Ισοκράτης την έκανε σκοπό και κήρυγμα της ζωής του μέχρι τα βαθιά γεράματά του, και ο Φίλιππος και μετά ο γιος του ο Μ. Αλέξανδρος απτή πραγματικότητα.

Η παράσταση

Η παράσταση, σε νέα μετάφραση **Παντελή Μπουκάλα** και σκηνοθεσία **Γιάννη Καλαβριανού**, αφού έδρεψε τις δάφνες της στο Αρχαίο Θέατρο Επιδαύρου, την Παρασκευή 19 και το Σάββατο 20 Ιουλίου 2019, στη συνέχεια παρουσιάστηκε σε αρχαία θέατρα σε όλη την Ελλάδα και η περιοδεία της συνεχίζεται.

Η **Ανθή Ευστρατιάδου**, που τιμήθηκε με το 11ο «Θεατρικό Βραβείο Μελίνα Μερκούρη» για τη θεατρική περίοδο 2016, ερμήνευσε το ρόλο της Ιφιγένειας. Ο **Γιώργος Γλάστρας** υποδύθηκε τον Αγαμέμνονα, η **Μαρία Τσιμά** την Κλυταιμίστρα, ο **Γιώργος Καύκας** τον Πρεσβύτε, ο **Νικόλας Μαραγκόπουλος** τον Μενέλαο, ο **Χρίστος Στυλιανού** τον Αγγελιοφόρο και ο Θανάσης Ραφτόπουλος τον **Αχιλλέα**.

Ήταν μια παράσταση με ξεχωριστή και υψηλή αισθητική, όπως και κάθε παράσταση του **Γιάννη Καλαβριανού**. Επικεντρωμένη στο κείμενο. Με ιδιαίτερη προσέγγιση στις ερμηνείες των ηθοποιών και αριστουργηματικό Χορό.

~~

“Το φυσικό διαφέρει των ανθρώπων,
διαφέρει ο τρόπος τους.
Μα πάντα η αρετή ξεχωρίζει.”

Ο Πελοποννησιακός Πόλεμος

Στα είκοσι επτά χρόνια που διήρκεσε ο πόλεμος τον οποίο ο ιστορικός του Θουκυδίδης βάπτισε Πελοποννησιακό, παρέσυρε ολόκληρο τον ελληνικό κόσμο. Στο τέλος του, που συμπίπτει περίπου με το τέλος του 5ου π.Χ. αιώνα, η Αθήνα, η δύναμη που άλλαξε το πρόσωπο της Ιστορίας, αναγκάστηκε να παραδοθεί στον μεγάλο της αντίπαλο, τη Σπάρτη.

Έκτοτε η εμπειρία του Πελοποννησιακού Πολέμου δεν σταμάτησε να προβληματίζει ανά τους αιώνες και να επηρεάζει συμπεριφορές και νοοτροπίες. Απ' την κρίση της δημοκρατίας ως την αλαζονική συμπεριφορά των υπερδυνάμεων, τίποτε δεν συνέβη τότε που να μην αφορά και να μην εξηγεί το τώρα της δικής μας εποχής.

Ο Ευριπίδης δημιούργησε το έργο του μέσα στο χάος που έφερε η πολιτική της Αθήνας κατά την περίοδο του Πελοποννησιακού Πολέμου. Οξυδερκής παρατηρητής και πολίτης με αγάπη προς την πόλη του, αντιμετώπιζε την πολιτική δράση κατά τη διάρκεια του πολέμου κριτικά και διαπίστωνε ότι αυτή οδηγεί στην καταστροφή της Αθήνας, μιας και αυτή υπερέβη όλους τους ηθικούς κανόνες. Στο τελευταίο στάδιο του πολέμου ο ποιητής διαπίστωσε ότι όλο το αθηναϊκό σύστημα, η πόλις, τραντάχτηκε: καθένας βρισκόταν κάτω από κάποια αναγκαιότητα, με αποτέλεσμα έναν τρόπο δράσης που οδηγούσε σε μεγαλύτερη α-ταξία. Μέσα στην αταξία της εποχής του ο Ευριπίδης συνέλαβε την αρχή “μέτρον πάντων άνθρωπος” σε όλες της τις εκφάνσεις, την οποία και διατύπωσε στις τραγωδίες του.

Τι σημειώνει ο σκηνοθέτης

«Εμποτισμένο από την ατμόσφαιρα της εποχής του, με την Αθηναϊκή Δημοκρατία να παραπαίει και την ήττα στον Πελοποννησιακό Πόλεμο να πλησιάζει, το έργο αποτυπώνει έναν κόσμο όπου η πίστη στον ηρωισμό και τις πατριαρχικές αξίες έχει κλονιστεί. Έναν κόσμο στον οποίον ο όχλος ανάγεται σε πρωταγωνιστή της δράσης, την ίδια στιγμή που οι ήρωες, ασταθείς, γεμάτοι αδυναμίες και με συνεχείς αλλαγές γνώμης, κατακρημνίζονται. Γίνονται δηλαδή τόσο ανθρώπινοι, που ξενίζουν. Μόνες σταθερές, σε έναν κόσμο μεταβατικό, παραμένουν ο αγώνας για την εξουσία, η αναπόδραστη ανάγκη που συντρίβει ζωές και ο ασύμπτωτος χρόνος των καλών προθέσεων, που μπορεί να οδηγήσει σε καταστροφές. Η Αθήνα δεν έχει πια το ηθικό έρεισμα ότι διεξάγει έναν πόλεμο αμυντικό ή εναντίον βαρβάρων. Παρόλα αυτά, το αίτημα της ομοψυχίας είναι κυρίαρχο και πρέπει να επικρατήσει», σημειώνει ο σκηνοθέτης.

«Όμως η θυσία της Ιφιγένειας δεν είναι επιβεβλημένη», τονίζει. «Οι Αργείοι έχουν την επιλογή και να μην ξεκινήσουν για την Τροία. Ο Ευριπίδης δημιουργεί μία ηρωίδα που αποφασίζει τη θυσία της, υπό από το βάρος της ανάγκης. Δεν έχουμε να κάνουμε με μια ρομαντική αυτοθυσία, ούτε με ένα μονοδιάστατο πατριωτικό δράμα, αλλά με μια περίπτωση διαρκούς πάλης και ανισορροπίας, μια ιστορία ανατροπών, που θέτει τις βάσεις του μελλοντικού αιτήματος ενός ιδανικού ανθρώπου, όπου οι κοινωνικές απαιτήσεις δεν θα τον συντρίβουν, αλλά θα συμπορεύονται με την ελευθερία της σκέψης, της βούλησης και του προσωπικού καλού.

Μέχρι τότε, οι άνθρωποι δεν θα ξέρουν πού πραγματικά βρίσκονται, αλλά θα συνεχίζουν να οραματίζονται πού θέλουν να φτάσουν», υπογραμμίζει κλείνοντας το σκηνοθετικό του σημείωμα ο **Γιάννης Καλαβριανός**.

Συντελεστές

Πέρα από το οξύ θεατρικό αισθητήριο του **Γιάννη Καλαβριανού** και τη χαρισματικότητα των ερμηνευτών, η παράσταση κέρδισε πολλά από τους σημαντικότερους συντελεστές που όλοι τους αποτελούν κεφάλαια για τον τόπο μας. Η μετάφραση του καταξιωμένου **Παντελή Μπουκάλα** ήταν εξόχως ενδιαφέρουσα. Τα σκηνικά-κοστούμια των **Αλεξάνδρας Μπουσουλέγκα** και **Ράνιας Υφαντίδου** πιστεύω πως θα αφήσουν κυριολεκτικά εποχή.

Η μουσική σύνθεση, η μουσική διδασκαλία και ο ηχητικός σχεδιασμός του **Θοδωρή Οικονόμου** αντικατοπτρίζουν, σε μεγάλο βαθμό, τη σπουδαία καλλιτεχνική προσωπικότητά του. Η επιμέλεια κίνησης του **Δημήτρη Σωτηρίου** μας έκανε κοινωνούς μιας εξαιρετικής θεατρικής συνάντησης. Ο δε μαέστρος των φωτισμών στην Ελλάδα **Νίκος Βλασόπουλος** έδωσε ύφος και συναίσθημα με τη δουλειά του στην παράσταση.

Από τα καλύτερα ανεβάσματα της τραγωδίας του Ευριπίδη των τελευταίων χρόνων η δουλειά αυτή του ΚΘΒΕ.

Οι προσπάθειες του Αγαμέμνονα να σώσει την κόρη του, η ηττοπάθειά του, η συμπάθεια και η κατανόηση του Μενέλαου μετά την αρχική αντίδρασή του, που έρχονται μοιραία αργά για το θύμα, η τολμηρή αντίσταση του Αχιλλέα εναντίον του στρατού για να σωθεί το κορίτσι αλλά και η μετέπειτα κάμψη του στη θέληση των στρατιωτών του, οι λογομαχίες, που θυμίζουν θαρρείς αίθουσα δικαστηρίου, εντείνουν τη δράση και την τραγικότητα. Η λύση του δράματος εν τέλει δίνεται από τον από μηχανής θεό.

Οι ερμηνείες

Η **Ανθή Ευστρατιάδου** είναι από τις πρώτες, κατά την ταπεινή μου άποψη, από τις άριστες ηθοποιούς της γενιάς της. Η ελπιδοφόρα αυτή ηθοποιός έβγαλε ένα λαμπρό κράμα γλυκύτητας και σπαραγμού, που δεν πιστεύω ότι άφησε έστω και έναν θεατή

ασυγκίνητο. Η αγνή φυσική της ομορφιά, η σεμνή πλην θηλυκή παρουσία της και το θλιμμένο της πρόσωπο συνέθεσαν τα γνωρίσματα που πάντα πλάθουμε με τη φαντασία μας προσπαθώντας να φανταστούμε τη μορφή και την αύρα της Ιφιγένειας. Οι κινήσεις της καλοζυγισμένες. Πότε με χαριτωμένη παιδικότητα, πότε με ελκυστικά γυναικεία αίγλη και πότε με σπαραξικάρδια ειρωνεία. Η κομψή σχεδόν κοριτσίστικη φωνή της άρμοζε ιδανικά στην ηρωίδα. Την ίδια στιγμή που το αυστηρό πλην σαγηνευτικό βλέμμα της, ένα εντυπωσιακό και θαρραλέο κοίταγμα προς το κοινό που σε εγκλώβιζε στην ελαφίσια ομορφιά του, τόνιζαν την καταγγελτική διάσταση της ηρωίδας.

Ο πολύ καλός ηθοποιός **Γιώργος Γλάστρας** ήταν ένας Αγαμέμνων με βασιλική επιβλητικότητα αλλά χαμηλών τόνων από επιλογή, ήρεμος και επιφυλακτικός, ένας Αγαμέμνων με λεπτότητα. Ο λόγος του είχε φινέτσα και το πάθος του το κάλυπτε η αυτοκυριαρχία και η σαφήνεια του ευφυούς ανθρώπου.

Η **Μαρία Τσιμά**, μια ηθοποιός – πρότυπο, ακολούθησε όλες τις διακυμάνσεις του ρόλου και έπαιξε θαυμάσια όλα τα δραματικά στάδια της Κλυταιμνήστρας. Από την άφιξή της στο στρατόπεδο των Ελλήνων μέχρι την τραγική στιγμή της θυσίας της κόρης της. Με σημαντική υποκριτική σκευή ερμήνευσε άψογα την πληγωμένη βασίλισσα αλλά και τη συντετριμμένη μάνα. Είχε ουσία, συγκίνηση, νεύρο και κατείχε όλα τα μυστικά του χαρακτήρα.

Ο εξαιρετός **Γιώργος Καύκας** (Πρεσβύτες) έπαιξε με έλεγχο του είδους που υπηρέτουσε και του χώρου που βρισκόταν.

Ο έμπειρος **Νικόλας Μαραγκόπουλος** υποδύθηκε με άνεση και ισορροπία τον Μενέλαο.

Ο ευάγωγος και ευέλικτος **Χρίστος Στυλιανού** ως Αγγελιοφόρος είχε μέτρο και τις απαραίτητες δραματικές πινελιές.

Ο νεότερος, επαρκέστατος, εντυπωσιακός και ταλαντούχος **Θανάσης Ραφτόπουλος** (Αχιλλέας) είχε ορμή και λάμψη.

Η παράσταση τόνισε το βαθιά αντιπολεμικό χαρακτήρα του έργου, αποκαθιστώντας το νόημα της «κραυγής» του ίδιου του Ευριπίδη προς στο αθηναϊκό κοινό της εποχής του για μια τραγική θυσία που καθρεφτίζει αν μη τι άλλο την ολοκληρωτική παράνοια της εξουσίας και του πολέμου.

Ο **Γιάννης Καλαβριανός** με τις αβρές και γόνιμες καινοτομίες του προσέδωσε στην παράσταση βαθύτητα, διαύγεια και δύναμη, συμβολισμούς και έξοχες προεκτάσεις.

Τα εκπληκτικά κορίτσια του καλογυμνασμένου Χορού –**Μομώ Βλάχου, Στελλίνα Βογιατζή, Δέσποινα Γιαννοπούλου, Ιωάννα Δεμερτζίδου, Δανάη Επιθυμιάδη, Αίγλη Κατσίκη, Λήδα Κουτσοδασκάλου, Μαρία Κωνσταντά, Αλεξία Μπεζίκη, Ζωή Μυλωνά, Μαριάνθη Παντελοπούλου, Κατερίνα Παπαδάκη, Ρεβέκκα Τσιλιγκαρίδου**-, δηλαδή ό,τι καλύτερο διαθέτει σήμερα το ελληνικό θέατρο, είχαν παλμό, ωραίες φωνές και έντονες παρουσίες.

Η ενοχή, η εκδίκηση, η έννοια του καθήκοντος, της ευθύνης, της θυσίας, η δυναμική της οικογένειας, το σκοτάδι ως δομικό στοιχείο της ανθρώπινης φύσης, το κλίμα αβεβαιότητας ήταν αναμφίβολα οι βασικές θεματικές της παράστασης.

Μπορεί το θέμα της θυσίας της Ιφιγένειας να μοιάζει οικείο, όμως η πλοκή του έργου ξεφεύγει σιγά σιγά με αλληπάλληλα γλιστρήματα, που μας οδηγούν τελικά αλλού. Στη σκληρότητα, στη βία, στον κυνισμό, στην εύκολη σπατάλη της θνητής ζωής.

Γ' αυτό το απόμακρο ελάφι, ζώο κερασφόρο και ειρηνικό, που τριγυρίζει ελεύθερο στα δάση με μια ομίχλη μαγείας και μυστηρίου να συνοδεύουν τη χάρη του, γίνεται το έμβλημα της περηφάνιας, της ιερότητας και του σεβασμού, ένα έμβλημα σε χρώμα μπλε ρουά. Γίνεται το ελάφι – οδηγός.

Μια πολύ άρτια θεατρική δουλειά, η πρώτη του Γ. Καλαβριανού στην Επίδαυρο, που τιμά το σκηνοθέτη, όλους τους συντελεστές της και το **Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος**.

Ταυτότητα παράστασης

Μετάφραση: Παντελής Μπουκάλας

Σκηνοθεσία: Γιάννης Καλαβριανός

Σκηνικά-Κοστούμια: Αλεξάνδρα Μπουσουλέγκα, Ράνια Υφαντίδου

Μουσική σύνθεση-Μουσική διδασκαλία-Ηχητικός σχεδιασμός: Θοδωρής Οικονόμου

Κίνηση: Δημήτρης Σωτηρίου

Φωτισμοί: Νίκος Βλασόπουλος

Α' Βοηθός σκηνοθέτη: Αλεξία Μπεζίκη

Β' Βοηθός σκηνοθέτη: Χάρης Πεχλιβανίδης

Βοηθοί σκηνογράφου-ενδυματολόγου: Ελίνα Ευταξία, Isabela Tudorache

Φωτογράφιση παράστασης: Τάσος Θώμογλου

Οργάνωση παραγωγής: MarleenVerschuuren, Μαρία Λαζαρίδου

*Βοηθός σκηνογράφου (στο πλαίσιο πρακτικής άσκησης): Σοφία Τσιριγώτη

Παίζουν (με αλφαβητική σειρά): Γιώργος Γλάστρας (Αγαμέμνων), Ανθή Ευστρατιάδου (Ιφιγένεια), Γιώργος Καύκας (Πρεσβύτες), Νικόλας Μαραγκόπουλος (Μενέλαος), Θανάσης Ραφτόπουλος (Αχιλλέας), Χρίστος Στυλιανού (Αγγελιοφόρος), Μαρία Τσιμά (Κλυταιμήςτρα).

Χορός: Μομώ Βλάχου, Στελλίνα Βογιατζή, Δέσποινα Γιαννοπούλου, Ιωάννα Δεμερτζίδου, Δανάη Επιθυμιάδη, Αίγλη Κατσίκη, Λήδα Κουτσοδασκάλου, Μαρία Κωνσταντά, Αλεξία Μπεζίκη, Ζωή Μυλωνά, Μαριάνθη Παντελοπούλου, Κατερίνα Παπαδάκη, Ρεβέκκα Τσιλιγκαρίδου

Μουσικός επί σκηνής: Δημήτρης Χουντής

«Ιφιγένεια η εν Αυλίδι» του Ευριπίδη

Παραστάθηκε στο Αρχαίο Θέατρο Επιδαύρου στο πλαίσιο του Φεστιβάλ Αθηνών & Επιδαύρου 2019 την Παρασκευή 19 και το Σάββατο 20 Ιουλίου.

ΕΔΩ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕ ΕΝΑ ΚΛΙΚ ΤΟ ΕΙΣΙΤΗΡΙΟ ΣΑΣ